LITURGHIA SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR TRADUSĂ ÎN LIMBA SEMNELOR ROMÂNE

LITURGY OF SAINT JOHN CHRYSOSTOM TRANSLATED INTO ROMANIAN SIGN LANGUAGE

Coordonator
Preot conf. univ. dr. Constantin ONU

Coordonator

Constantin ONU

LITURGHIA SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR

TRADUSĂ ÎN LIMBA SEMNELOR ROMÂNE

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte
CALINIC
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului

Coautori

Participare la elaborarea
Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur tradusă în Limba Semnelor Române:

1. Asociația Națională a Surzilor din România
    - Mihail Grecu – Președinte
    - Paraschiv Elisabeta – Vicepreședinte, responsabil departament LSR și interpret autorizat
    - Anicescu Bogdan – membru în conducerea departamentului de interpreți, șef Birou Interpreți și interpret autorizat;
    - Lolici Daniel – Președinte al filialei de tineret, membru în departamentul LSR
    - Axinte Marinela – responsabil departament educație și interpret autorizat
    - Savin Doina – Director ANSR Slatina
2. Preot conf. univ. dr. Gîrbea Gheorghe – Director Departament Teologie Universitatea Pitești
3. Lect. univ. dr. Arsene Cristina – evaluator lingvistic Institutul National de Cercetare al Limbi Semnelor Române
4. Preot Ilie Mirel – comunitatea surzilor București
5. Preot Toma Cezar Marius – comunitatea surzilor Pitești
6. Preot Popescu Raul Gabriel – comunitatea surzilor Râmnicu Vâlcea
7. Preot Țâru Cătălin – comunitatea surzilor Pitești
8. Preot Istrate Cătălin – comunitatea surzilor Mioveni
9. Preot Ichim Radu Gabriel – comunitatea surzilor Bacău
10. Preot Bârsă Radu – comunitatea surzilor Focșani
11. Preot Țugui Alexandru – comunitatea surzilor Alexandria
12. Preot Mihalașcu Ionuț – comunitatea surzilor Buzău
13. Preot Drăghici Ionuț – comunitatea surzilor Slatina
14. Preot Bota Călin – comunitatea surzilor Baia Mare
15. Preot Viorel Cojocaru – comunitatea surzilor Chișinău
16. Preot Petru Hașegan – comunitatea surzilor Alba Iulia
17. Preot Vanghelie Adrian – comunitatea surzilor Brăila
18. Preot Zavate Vasile – misionar
19. Diacon Ilincăi Petru – comunitatea surzilor Suceava
20. Teolog Bojinescu Simion– comunitatea surzilor Reșița
21. Teolog Teodorescu Paul – comunitatea surzilor Botoșani
22. Teolog Holoșpin Alexandru Florin – comunitatea surzilor Câmpulung Mușcel
23. Teolog Ștefan Răzvan Florin – comunitatea surzilor Timișoara
24. Teolog Istrate Marinela – comunitatea surzilor Pitești
25. Teolog Duminică Daniel – comunitatea surzilor Pitești
26. Teolog Cristea Daniel – comunitatea surzilor Mioveni
27. Preot Prof. Lupu George Alexandru – Profesor Liceul Tehnologic Special „Vasile Pavelcu”, Iași

Coordonator

Constantin ONU

LITURGHIA SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR TRADUSĂ ÎN LIMBA SEMNELOR ROMÂNE

LITURGY OF SAINT JOHN CHRYSOSTOM TRANSLATED INTO ROMANIAN SIGN LANGUAGE

Tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte
CALINIC
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului

EDITURA UNIVERSITARIA CRAIOVA

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2023

Referenți științifici

Prof.univ.dr. Nicolae BRÂNZEA

Conf.univ.dr. Ion BICA

ISBN 978-606-14-1982-1
ISBN 978-606-37-2008-6

CUPRINS

1.

BINECUVÂNTARE DE JUBILEU: PRIMUL LITURGHIER ÎN LIMBAJUL MIMICO-GESTUAL[1]

Suntem astăzi martorii unui eveniment deosebit de important, și anume, *publicarea primei traduceri a unei Sfinte Liturghii în limbajul mimico-gestual din Patriarhia Română*, coordonată de Prea Sfințitul *Părinte Calinic*, Episcopul Argeșului și Muscelului. Acest fapt arată că Biserica, potrivit hotărârilor Sfântului Sinod, acordă o atenție specială persoanelor cu deficiențe de auz, iar mesajul iubirii Domnului nostru Iisus Hristos depășește orice barieră și poate fi transmis în multe feluri. Comuniunea noastră cu credincioșii care nu aud trebuie să fie cultivată ca parte integrantă a vieții Bisericii. Cuvintele Mântuitorului, rostite în momentul vindecării unui surd, „Effatta!" adică „deschide-te!" (Marcu 7,34) trebuie să străbată veacurile și să ne îndemne și pe noi, slujitorii altarelor, să deschidem mințile, inimile, precum și toată dragostea credincioșilor, spre înțelegerea și spre trăirea adevăratei credințe. Așa cum Apostolii și ucenicii lor au propovăduit Evanghelia lui Hristos la toate neamurile, vorbind în felurite limbi, tot așa și noi astăzi, trebuie să îndeplinim această datorie sfântă, folosind orice mijloc prin care putem comunica cu frații și cu surorile noastre. Nu deficiențele fizice de auz, care pot fi depășite, reprezintă o problemă în această lume, ci surzenia sufletească, care pune în pericol moștenirea vieții celei veșnice, după cuvintele proorocului Isaia: „*Cu auzul veți auzi, dar nu veți înțelege și cu privirea veți privi dar nu veți vedea.*" (Isaia 6, 9)

Biserica Ortodoxă Română a considerat întotdeauna că persoanele cu deficiențe de auz trebuie să aibă acces la cuvântul Evangheliei, pe care să îl audă în sufletele lor. Din acest motiv, Sfântul Sinod a aprobat *formarea unei clase speciale la Seminarul Teologic din Curtea de Argeș, organizarea unei specializări în cadrul Facultății de Teologie din Pitești, înființarea unui Centru Național de Pregătire, Catehizare și Misiune Creștină pentru Persoanele Deficiente de Auz din Patriarhia Română și Diaspora*, iar acum, editarea **Liturghierului** în limbajul mimico-gestual liturgic românesc, însoțit de un argument menit sa explice traducerea și să facă această slujire cât mai accesibilă, precum și a cărții cu titlul **Simbolistica semnelor**. Sperăm ca măsurile luate de Sfântul Sinod să fie de folos cât mai curând și cât mai eficient preoților care deservesc comunitățile în care se află persoanele deficiente de auz. Îi mulțumim Prea Sfințitului Părinte Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, precum și Preacucernicului Preot conf. univ. dr. *Constantin Onu*, Consilier Eparhiar, pentru strădania depusă în toată această vastă lucrare, care include și un *video DVD* cu rol didactic, conținând slujba Sfintei Liturghii în limbajul mimico-gestual liturgic românesc.

Iată că Bunul Dumnezeu ne-a ajutat ca după 500 de ani de la tipărirea primului **Liturghier** pe teritoriul țării noastre, în anul 1508, să se tipărească primul *Liturghier special pentru creștinii care comunică prin limbajul mimico-gestual în cuprinsul Patriarhiei Române* - acum, în anul 2008, declarat ***Anul Jubiliar al Sfintei Scripturi și al Sfintei Liturghii***.

Binecuvântăm, cu părintească dragoste, publicarea *primei Liturghii în limbaj mimico-gestual* și rugăm pe Bunul Dumnezeu ca ea să aducă bogată rodire duhovnicească în viața tuturor credincioșilor care se vor folosi de ea și care comunică cu Dumnezeu și între ei prin limbajul mimico-gestual. Totodată, felicităm pe cei ce sau ostenit cu realizarea acestei lucrări de mare importanță misionară și liturgico-pastorală.

† DANIEL

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

[1] Cuvânt înainte al Preafericitului Părinte Daniel Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la prima ediție a liturghierului tradus în limbajul mimico-gestual liturgic românesc, la Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă București – 2008.

2.

VESTIREA CUVÂNTULUI PRIN SEMNE[2]

În ultimii 18 ani, Biserica Ortodoxă Română și-a reactivat intensa activitate caritativ-filantropică și educațională la care a fost nevoită să renunțe în perioada regimului comunist ateu. Astfel, această lucrare s-a dezvoltat și s-a diversificat. Biserica este prezentă în spitale, penitenciare, unități militare etc. Misiunea ei socială se adresează tuturor categoriilor de oameni aflați în impas, temporar sau permanent, indiferent de cauză și efect, vârstă, gen, apartenență politică, etc.

Vorbim astăzi de o puternică „Vasiliadă" contemporană de pe urma căreia beneficiază săraci, văduve, orfani, bolnavi, copii ai străzii, sau tineri cuprinși de patimi vieții secularizate și dezorientați.

Această operă s-a revărsat și asupra persoanelor deficiente de auz, un grup de oameni cu cerințe pastorale speciale. Spunem acest lucru pentru că acești oameni au, din cauza deficienței lor, o modalitate specifică de comunicare, limbajul mimico-gestual.

Slujirea în limbajul mimico-gestual este o metodă și o cale nouă de pastorație care vine în întâmpinarea credincioșilor surzi și a cerințelor lor actuale, îmbinându-se armonios cu metodele clasice de pastorație care rămân mereu valabile.

Prin intermediul acestei abordări, Biserica devine lucrătoare și în fața credincioșilor deficienți de auz, cateheza în acest limbaj familiarizându-i, cu bogăția simbolico-teologică a tezaurului cultului ortodox și a artei bisericești. Bucuria și încântarea lor sunt evidente căci până acum nu au avut ocazia de a li se expune învățătura de credință ortodoxă pe înțelesul lor și mai ales în limbajul lor.

Dar, mai mult decât atât, cea mai frumoasă realizare este transpunerea cultului în limbajul mimico-gestual, în special a Sfintei Liturghii. În acest fel, deficienții de auz sunt în măsură să se împărtășească, în deplină cunoștință de cauză cu Trupul și Sângele Mânuitorului, la masa euharistică.

Participarea lor la Jertfa euharistică arată setea după adevărul duhovnicesc, dorința de permanentă reînnnoire sufletească, angajarea cu toată ființa în urcușul neîncetat spre sensurile înalte ale vieții veșnice.

Această misiune pastorală cu totul inedită și, totuși, atât de necesară este o mărturie de netăgăduit a lucrării Cincizecimii permanente în cadrul Bisericii. O dovedește cel mai bine următorul fapt: la Cincizecime, fiecare dintre participanții la sărbătoare auzea predica apostolică în limba în care s-a născut – ebraică, egipteană, romană, greacă, arabă. În cazul de față, un alt neam, al surzilor, "aude" Vestea cea Bună pe limba lui, limbajul mimico-gestual.

Primul Liturghier românesc ortodox

Centrul vieții duhovnicești al unei comunități creștin-ortodoxe constă în Sfânta Liturghie la care fiecare credincios este chemat să participe zilnic, în duminici și sărbători. Prima ediție tipărită a Liturghierului ortodox în limba slavă se datorează călugărului muntenegrean Macarie, care a tipărit-o la noi în țară, la Târgoviște, în 1508. În românește, Liturghiile Ortodoxe au văzut pentru prima oara lumina tiparului la

[2] Cuvânt înainte al Preot Conf. Univ. Dr. Constantin Onu, la prima ediție a liturghierului tradus în limbajul mimico-gestual liturgic românesc, la Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă București – 2008.

Brașov, în anul 1570, sub îngrijirea diaconului Coresi, apoi la Iași în 1679, și 1683 sub oblăduirea Sfântul Ierarh Dosoftei. Traducerile acestora au fost înlocuite însă de cea definitivă, prin strădania Sfântului Ierarh martir Antim Ivireanul, tipărită la Râmnic în 1706 și 1713 și răspândită apoi, în toate provinciile românești.

Și, iată că, în anul mântuirii 2008, vede lumina tiparului primul *Liturghier tradus în limbajul mimico-gestual*, în prezentare bilingvă, păstrând rugăciunile în taină din topica limbii române. Validarea acestei traduceri a fost dată în primul rând de Sfântul Sinod prin hotărârea 4502/2005, în urma dezbaterii *Proiectului* în cadrul Conferinței Naționale a Reprezentanților Comunităților Ortodoxe ale Persoanelor Deficiente de Auz din Patriarhia Română (17-19 Octombrie 2005), de la Curtea de Argeș și, nu în ultimul rând, de credincioși înșiși, prin asumarea în vocabularul comun a acestor semne și noțiuni. În acest sens, este necesară, în primul rând, înființarea unor cursuri de pregătire a clerului, care să aibă atestarea unui for competent și numai acesta să atribuie calitatea de interpret în acest domeniu[3]. În al doilea rând, trebuie să se stabilească un *centru unic* sub patronajul sectorului „Biserica și Societatea”, din cadrul Administrației Patriarhale, având ca finalitate practică organizarea unui cerc pastoral al preoților care deservesc comunitățile pentru surzi.

Misiunea Bisericii Ortodoxe Române pentru credincioșii surzi

Traducerea Liturghierului ortodox în limbajul mimico-gestual românesc este o inițiativă fără precedent în lucrarea pastorală a Bisericii noastre și chiar în lumea ortodoxă[4]. Ediția prezentă adună în paginile sale Sfintele Liturghii oficiate în cultul Bisericii Ortodoxe, astfel împlinind o mare lipsă din tărâmul liturgic, și chiar pastoral misionar, destinat surzilor ortodocși din România. Biserica Ortodoxă Română a început misiunea pentru surzi în anul 1996, astfel încât, astăzi, există 15 comunități ortodoxe de surzi cu preoți slujitori în limbajul mimico-gestual liturgic românesc. Cu toate acestea, abia acum s-a ajuns să se publice o traducere completă și oficială, a celor trei Sfinte Liturghii în limbajul mimico-gestual, ea având și binecuvântarea Sfântului Sinod. Această apariție editorială este însoțită de un video DVD cu rol didactic, precum și de o Simbolistică a Semnelor care argumentează lexicul liturgic gestual folosit.

Elaborarea primului Liturghier în limbajul mimico-gestual românesc

Datorită cerințelor pastorale stringente și a contextului religios actual (prozelitismul cultelor protestante, dar și al sectelor noeprotestante), nu se putea aștepta

[3] După modelul cursurilor pe care eu însumi le-am urmat în vederea formării profesionale pentru ocupația de “Interpret în limbajul mimico-gestual”, cod COR 234004, fiind posesor al certificatului de calificare/absolvire eliberat de Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei și Ministerul Educației și Cercetării.

[4] Informațiile pe care le deținem până la această dată confirmă preocupări ale unor Biserici Ortodoxe surori de a-i integra pe deficienții de auz în Comunitatea euharistică. În Biserica Ortodoxă Greacă au funcționat o vreme interpreți, iar de curând există preoți hirotoniți pentru comunitățile deficienților de auz greci, slujind în limbajul mimico-gestual grecesc. În Biserica Rusă, în anul 2005, în luna iunie, la Novosibirsk, a avut loc un congres al persoanelor implicate în misiunea ortodoxă pentru deficienții de auz (preoți, profesori, psihopedagogi, etc.). Acest congres a avut mai mult un caracter misionar, de identificare a strategiilor de combatere a prozelitismului sectant, foarte puternic asupra acestui segment de credincioși, rămași în afara atenției din partea forurilor conducătoare. Sunt menționate mai multe parohii ale surzilor funcționând, sau de curând înființate, în marile orașe ale Rusiei, de multe ori la cererea credincioșilor surzi. De asemenea, în Etiopia, în Adis-Abeba, din inițiativa unui grup de tineri inimoși, se desfășura un program ce asigura servicii de interpretare a slujbelor divine, lecții de catehizare în limbajul mimico-gestual și instruire în acest limbaj pentru cei ce doreau să se implice activ în această activitate. De câțiva ani nu se mai știe nimic despre aceasta, deoarece pagina de internet care furniza aceste informații nu mai este disponibilă on-line. Din nefericire, acestea sunt singurele știri din acest domeniu pe care le avem din lumea ortodoxă. Despre nici unele nu știm dacă au întreprins o traducere oficială a Liturghierului așa cum este cea de față. Neîndoielnic, având în vedere faptul că se asigură cel puțin interpretare și dat fiind locul Dumnezeieștii Liturghii în Biserica Ortodoxă, traduceri ale liturghiei, cel puțin, trebuie să existe, măcar neoficial, așa cum s-a întâmplat și în România până la apariția prezentei lucrări.

până la momentul apariției unei traduceri oficiale a Liturghierului și pe baza căreia să se desfășoare cultul divin în comunitățile ortodoxe de surzi din țara noastră. Astfel, fiecare preot în parte, la locul său de slujire, a adaptat pentru credincioșii săi, o variantă experimentală a Sfintei Liturghii folosită inițial de surzii din Biserica „Sfântul Grigore Palama” din Pitești. La alcătuirea prezentei variante s-au luat în considerare sugestiile venite din partea preoților slujitori din cele 15 comunități de surzi din România. Nu s-a dorit a fi o variantă de laborator, una care să nu aibă nici o legătură cu pastorația și slujirea propriu-zisă. Dimpotrivă, am dorit o exprimare cât mai dinamică, expresivă, plastică și lipsită de ambiguități. Evident, Dumnezeiasca Liturghie are nevoie de completări catehetice și omiletice, dar în același timp trebuie să aibă un mesaj al ei propriu, special, căci altfel nu ar mai exista comunicare în cadrul slujbei. Tocmai acest mesaj am dorit să fie cât mai transparent, cât mai evident și mai lămurit. Acesta a fost unul dintre criteriile care au determinat alegerea semnelor, formarea celor noi și aranjarea lor în propoziții și fraze gestuale.

Tăcerea ca teologie

Raportul cuvântului teologic cu tăcerea rămâne mereu dialectic: cu cât cuvântul e mai scurt, cu atât e mai puternic și se impune pe un fond de tăcere tot mai mare. Tăcerea este spațiul privilegiat al dialogului dintre divin și uman, ea este modul și spațiul în care cuvântul uman „tace” pentru a face loc cuvântului lui Dumnezeu și care este, și mai ales, tăcere, pentru că e prezența cea mai puternică ce depășește cuvântul. Raportul elementar și esențial al omului cu Dumnezeu – rugăciunea – este un act de excepțională tăcere, este încordarea tăcută, dar maximă, este „cuvântul” suprem al omului către *Marea Tăcere*. Cele mai mari și mai decisive acte ale Lui asupra lumii creștine sunt așteptate în tăcere. Invocând iertarea, omul nu-și permite s-o ceară ca pe un cuvânt expres, ci ca pe o *tăcere activă*, îndurătoare: „Treci cu vederea, ca un Dumnezeu, Care nu ții minte răul, toate păcatele lui …” (*Molitfelnic*, rugăciunea după a 6-a Evanghelie de la Sfânta Taină a Maslului)[5]. Tăcerea se dovedește a fi o valoare teologică supremă prin faptul că este condiția existențială și limbajul cel mai profund – în Sine și în afara Sa – al lui Dumnezeu. Sfânta Scriptură arată că nu Cuvântul, ci Duhul „cercetează adâncurile lui Dumnezeu” (I Cor. 2,10) iar cunoașterea cea mai adâncă a lui Iisus Hristos Însuși este cea în tăcere, în Duh: „Și îndată cunoscând Iisus cu Duhul Lui că așa cugetau ei în sine, le-a zis lor: «De ce cugetați acestea în inimile voastre?»” (Marcu 2,8). Tăcerea cultică cea mai simplă este aceea a rugăciunilor rostite numai în minte și în duh, fără fonetizare, adică „în taină”. Acestea sunt numeroase și privesc atât actul cultic în sine - de adorare a lui Dumnezeu - cât și pomenirea persoanelor în fața lui Dumnezeu. De fapt, rugăciunea tăcută a minții în inimă este mult mai răsunătoare decât cea sonoră, pentru că înseamnă strigătul din adâncul sufletului către Dumnezeu[6]. Cei care contestă și nu înțeleg puterea și rostul tăcerii lui Dumnezeu uită tocmai faptul suprem, acela că Dumnezeu n-a răspuns nu numai oceanului de victime și nedreptăți ale istoriei, ci nici chiar Fiului Său. În grădina Ghetsimani n-a suferit în tăcere numai Fiul, ci și Tatăl; grădina nu este numai suferința uriașă a Fiului, ci și suferința absolută a tăcerii Tatălui[7].

---

[5] George Remete, ***Cunoașterea prin tăcere***, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2004, p.611
[6] ***Ibidem***, 629.
[7] **Ibidem**, p. 750.

Sfântul Isaac Sirul afirmă că „tăcerea este taina veacului viitor”[8]. Dacă în lumea naturală și istorică tăcerea poate fi, sau poate părea, neputință, deficiență, sau limită, în lumea de dincolo – cea adevărată și veșnică – ea se va dovedi autenticitatea, forța, splendoarea și fericirea ființei. Teologia din toate timpurile a conștientizat faptul că „în veșnicie, orice cuvânt amuțește”[9]. Veșnicia considerată ca triumf absolut al ființei ne apare ca sublimul paradox *Cuvânt-Tăcere* în care comunicarea va fi mai profundă, mai fină, mai nuanțată și mai delicată decât cuvântul sonor, iar tăcerea nu va fi altceva decât puritatea și gingășia strălucitoare și pline de putere și sensul ființei[10].

Crucea tăcerii

Deficiența, de orice fel, constituie o încercare spirituală care angajează persoana respectivă în întregime. Deficienții nu au nevoie doar de aparate care să-i ajute la adaptarea la mediu, ci, mai ales, de comunicarea cu societatea care dorește să-i integreze. În orice deficiență, Dumnezeu ne dovedește pedagogia divină pentru mântuirea noastră și-Și exprimă voința de a ne ajuta s-o realizăm. Ea este folosită de Dumnezeu pentru binele omului, de a redresa în el ceea ce păcatul a făcut chinuitor, a pervertit, și de al vindeca de deficiențele sale spirituale. Astfel, în mod paradoxal, deficiența trupului devine, prin Providența dumnezeiască, un leac de tămăduire a sufletului.

Rolul limbajului mimico-gestual în cadrul comunității persoanelor surde

În intervalul 1996-2008 s-a parcurs un drum complex dar în care sau făcut și pași hotărâtori. Faptul că Biserica Ortodoxă Română, în anul 1996, începând cu Eparhia Argeșului și Muscelului, și-a conturat misiunea față de credincioșii deficienți de auz, considerându-i o *Comunitate*, cu un limbaj propriu, un fost și puternic gir ce a cântărit mult la recunoașterea legislativă[11] a limbajului mimico-gestual românesc ca primă limbă folosită și înțeleasă de către *Comunitatea Surzilor* în ansamblul ei, ci nu numai de către surzii născuți din surzi așa cum sugerează unii autori, ce vor să facă o concesie față de semne[12]. Până la acea dată, atitudinea generală, necontestată, era de a-l considera pe surd o persoană handicapată, o deviere de la normal.

În mod pseudo-umanitar, se consideră că singura șansă a deficientului de a se bucura de viață în mod plenar este de a se integra în societatea auzitorilor. De aceea, el este forțat să își însușească limba română, atât în formă scrisă cât și în cea verbală, prin demutizare și protezare, doi factori care sunt foarte importanți doar din perspectiva educației speciale, așa cum este ea concepută astăzi la nivel ministerial și profesată cu acrivie în școlile speciale. Limbajul mimico-gestual este, însă, respins de către pedagogi în cadrul procesului instructiv-educativ, el având numai statutul de tolerat ca alternativă de comunicare, exclusiv între elevi.

Actele legislative în vigoare stipulează și drepturile ce decurg de aici și anume: asistența interpretului în diferite situații de viață civilă (în biserică, în administrația locală, în instanțele de judecată, etc.) și la TV.

Totuși, remarcăm faptul că nici de data aceasta nu s-a făcut pasul hotărâtor, și anume: recunoașterea surzilor nu numai ca și grup de handicapați, ci și ca minoritate

---

[8] Sf. Isaac Sirul, ***Epistola III***, „Despre tăcere”, în „Filocalia”, X, p. 474.

[9] Tito Colliander, ***Calea Asceților***, cap. IV, p. 13.

[10] George Remete, ***op. cit.***, p. 754.

[11] Legea 519 din 29 iulie 2002, art. 15.

[12] Mariana Popa, ***Comunicare și personalitate la deficientul de auz***, Ed. Fundației ProHumanitas, București, 2001, p. 124.

lingvistică. Iar de aici, consecința cea mai importantă ar fi dreptul și posibilitatea elevilor deficienți de a studia, cel puțin în școlile speciale, în limbajul semnelor, cu profesori surzi sau auzitori, buni cunoscători ai acestei limbi.

Din nou, Biserica trebuie să fie înaintea societății civile și a actului legislativ, ea văzând în surzi unul dintre neamurile pe care Mirele Hristos îl cheamă să facă parte din Trupul Său (Biserica), poate incomplet fără acesta. În ceea ce privește comunitatea surzilor din România și limbajul ei, dificultatea majoră constă, și încă mai este valabilă, în lipsa unor studii de specialitate focalizate asupra lor, dar din alte perspective decât cele de până acum, și anume: *comunitatea surzilor nu a fost în România niciodată studiată ca societate distinctă de cea a auzitorilor*, (*ea funcționând după unele principii specifice*), iar limba surzilor nu a fost niciodată considerată ca limbă situată pe același nivel comunicativ și conceptual cu limba română. Dimpotrivă, printr-un neînțeles demers intelectual, s-a făcut abstracție de însăși realitatea dată și anume de existența concretă a comunității surzilor și de limba semnelor, folosită ca instrument de comunicare exclusiv în interiorul acesteia.

Deși recunoaște faptul că limbajul mimico-gestual ocupă locul întâi în preferințele de comunicare ale deficienților de toate vârstele, indiferent de gradul pierderii de auz (minimă, gravă, totală), literatura de specialitate din țara noastră consideră surzii un grup de handicapați, iar limbajul gestual inferior celui verbal și de aceea se concentrează mai mult asupra modalităților prin care aceștia trebuie să „achiziționeze" limba română în ambele forme astfel ei având acces la informație și putând să se integreze activ și profesional în societatea auzitorilor.

Demersul educațional pornit de la asemenea premise și-a demonstrat cu prisosință falimentul, deoarece, în ciuda celor doisprezece ani de școlarizare, în sistemul de învățământ special din România, abilitățile de scris, citit și vorbit (în cazul celor demutizați) ale absolvenților surzi nu depășesc nivelul unui absolvent de gimnaziu.

Gândirea surzilor se folosește de două sisteme de operare, unul pe bază gestuală, celălalt pe bază verbală, dar care alternează în funcție de situația de comunicare concretă, astfel ele dezvoltându-se în paralel; primul, firesc, în interacțiunea cu ceilalți surzi, iar celălalt, sub impunerea sistemului pedagogic. Uneori, determinarea forțată a deficienților de a-și însuși limba română se suprapune și, în parte, afectează negativ schemele de gândire deja existente, construite pe baza limbajului mimico-gestual. De aceea, pentru o lungă perioadă de timp, surdul nu posedă un sistem complet și valid de operare mintală. El se va strădui mult timp să le completeze pe amândouă deopotrivă. Evidența dovedește că, după terminarea școlii, surzii nu mai cultivă nici un interes pentru limba română, folosindu-se din acel moment în exclusivitate de limbajul mimico-gestual. Rareori, se ajunge la un sistem de operare hibrid.

Există, bineînțeles, și excepții, dar acestea sunt foarte puține și nu fac decât să confirme regula. Deoarece, pentru a ajunge la asemenea performanțe, persoanele respective au depus ele însele eforturi considerabile, aceleași eforturi fiind necesare din partea familiei ca suport moral și material și din partea pshihopedagogilor care au lucrat individual cu ei. Aceste persoane folosesc, cel puțin în aceeași măsură, și limbajul mimico-gestual pe lângă cel verbal. Cert este că sunt extrem de puține persoanele care să opereze numai cu structurile verbale. Ele au în comun contactul aproape nul cu limbajul mimico-gestual, până la vârsta maturității, dar au o educație riguros organizată, și supravegheată prin grija familiei. Și, totuși nu se poate afirma pe deplin că, aceste scheme verbale, nu s-au suprapus și că nu funcționează concomitent, dacă nu cu scheme mimico-gestuale, cel puțin cu unele bazate pe gestul cotidian și pe imagine.

Concluzia care se desprinde din cele de mai sus este că în școlile speciale ar trebui lucrat în grupe mult mai mici (poate de 3-4 elevi) pentru ca aceștia să atingă un nivel

competitiv, optim de performanță. Soluție cu totul imposibilă, dacă ne gândim numai la costurile pe care le presupune acest proiect, iar apoi la noul sistem educațional ce dorește integrarea persoanelor cu dizabilități în învățământul de masă.

Firesc ar fi ca surdopedagogii să țină cont de toate aceste realități și să regândească în profunzime modul de organizare al școlilor speciale. Chiar în literatura de specialitate se ridică voci care cer acest lucru, însă numai în direcția deja stabilită. Ar trebui luat în calcul, și eventual aplicată, următoarea posibilitate: ce ar fi dacă s-ar studia limba română prin intermediul limbajului mimico-gestual, care să devină instrument de predare pentru toate disciplinele? Cel puțin aceasta este soluția sugerată de studii de specialitate din străinătate, studii ce s-au desprins de clișeele gândirii oraliste, urmând linia lui William C. Stokoe, ilustrul profesor auzitor de la Gallaudet, Washinton D.C., el a fost considerat primul care, după o îndelungată perioadă de timp (la aproximativ 200 de ani după Thomas Hopkins Gallaudet), a promovat limbajul mimico-gestual ca limbă, publicând studii de analiză lingvistică asupra ASL (American Sign Language) și a limbajelor gestuale, în general. La aceste idei am subscris și noi în lucrarea „*Comunicare și slujire prin limbajul mimico-gestual*".

Primele forme de învățământ religios pentru surzi

Ca urmare a aplicării de facto a principiilor de pastorație ale Bisericii, cu binecuvântarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în anul 1999 s-a înființat la Seminarul Teologic „Neagoe Vodă Basarab" din Curtea de Argeș, o clasă de surzi la specialitatea „*Comunicare și slujire prin limbajul mimico-gestual*" și o secție *Teologie Didactică Mimico-Gestuală* în cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă „Sfânta Muceniță Filofteia" a Universității Pitești. Totodată, începând cu anul 2005-2006, în cadrul Catedrei de Sociologie și Asistență Socială a Facultății de Teologie din Pitești își desfășoară cursurile de masterat prima grupă de absolvenți surzi, la specializarea *Managementul serviciilor sociale și de sănătate*.

Este un eveniment important, lăsând la o parte caracterul de pionierat – sunt două forme instituționalizate de învățământ special, ortodox liceal și universitar, deopotrivă, cel puțin la nivel național – lucru care pentru elaborarea acestei ediții a Liturghierului în limbajul mimico-gestual a însemnat un plus de probitate științifică. S-a creat astfel un Colectiv constituit din studenți surzi și auzitori, care au lucrat neîntrerupt pentru conturarea limbajului mimico-gestual necesar unei comunicări diversificate.

Limbajul mimico-gestul laic vs. limbajul mimico-gestual religios

Referitor la fondul lexico-gestual noi facem distincția clară între comunicarea uzuală dintre surzi, pe care o numin „laică" și noua creație de semne de factură teologică, pe care o numim „religioasă".

Limbajul mimico-gestual laic reprezintă comunicarea dintre două persoane care, pe baza culturii acumulate în condițiile anterioare adoptării Legii nr. 448/2006 de recunoaștere a formei de comunicare pentru surzii din România, reușesc cu ajutorul unor reguli gramaticale mutuale, să facă posibilă transmiterea de idei și de informații suficiente exprimării unor sentimente și stări de fapt. Comunicarea gestuală este vizuală, ceea ce înseamnă că este atât diacronică, cât și sincronică. Este diacronică pentru că este alcătuită dintr-o succesiune de semne. Este sincronică pentru că, de cele mai multe ori, pentru articularea unui semn sunt activați mai mulți articulatori: ambele mâini, capul, expresia facială, etc. De asemenea, mai multe elemente de sens contribuie de la început la formarea într-un fel a semnului și deci la transmiterea extrem de nuanțată a înțelesului, ceea ce în

limba vorbită ar fi necesitat un număr mai mare de cuvinte. Aceasta explică de ce întâlnim în unele situații un număr mai mic de unități gestuale, sau fotografii decât cuvinte.

Limbajul mimico-gestual religios reprezintă acea componentă lexicală care cuprinde semnele de factură teologică, create începând cu anul 1996 și destinate exprimării spre comuniune a văzutului cu Nevăzutul.

Activitatea corului *Effatta*, parte componentă a culturii surzilor din România

Un rol activ în misiunea de integrare a surzilor în Biserică îl are corul Effatta, format din studenți surzi, care „cântă" prin semne, realizând imagini iconice spațiale, prin „sculptarea în aer" spre lauda lui Dumnezeu, antrenând și sensibilizând pe toți cei cărora li se adresează. Cântarea religioasă prin semne este un element cu totul nou în cultura surzilor din România.

O realizare remarcabilă în domeniul culturii surzilor o reprezintă primele piese de teatru religios transpuse în limbajul mimico-gestual de studenții surzi pe scena teatrului „Al. Davila" din Pitești. ***Effatta***, ***Cel de-al patrulea mag***, ***A doua zi la mormântul Nazarineanului*** constituie o dovadă elocventă pentru capacitatea abordării scenice, a transpunerii în roluri și a nevoii de exprimare a prea plinului sufletesc a persoanelor deficiente de auz.

Concomitent cu aceste activități culturale s-au efectuat mai multe deplasări misionare în țară și în Republica Moldova. Acestea au fost prilejuri de cunoaștere a lumii surzilor în caracteristicile comune și cele cu specific local. Experiența astfel acumulată a fost cum nu se poate mai necesară pentru un astfel de demers.

Frecvent, s-au televizat cateheze și cântări în limbajul mimico-gestual la sărbători și praznice împărătești. Acestea au stimulat sentimentul surzilor de apartenență la Biserica Ortodoxă și a fost sensibilizată opinia publică cu privire la situația lor.

Culturalizarea surdului în limba maternă, limbajul mimico-gestual

Afirmăm faptul că scopul Bisericii este de a-l mântui pe surd, nu de a-l culturaliza în limba română, pentru că așa cum pentru cultura română traducerile cărților Bisericii au însemnat începuturile literaturii culte de limbă română, suntem convinși că același lucru va însemna și *Liturghierul* în semne pentru limbajul mimico-gestual. Cu alte cuvinte, este vorba de o culturalizare a surdului *în* și *prin* propriul său limbaj, nu *în* și *prin* canalul auditiv folosit de credincioși auzitori. Astfel, culturalizarea pe linie bisericească va deveni firesc, ca o consecință a scopului primordial al Bisericii și nu ca scop în sine, în limbajul mimico-gestual și nu în limba română vorbită sau gesticulată.

Nu are sens ca Biserica să adauge surzilor o componentă culturală românească. În primul rând aceștia au cultura lor distinctă, în al doilea rând, ar însemna ca Biserica să renunțe la scopurile ei divine și să devină o instituție de cultură bisericească sau religioasă, servind un scop etatizat. Pe de altă parte, Biserica, neavând la dispoziție pârghiile pedagogice pe care le are statul de a-i determina pe surzi să se „normalizeze", cum ar putea ea reuși să realizeze ceea ce n-a reușit să facă un sistem de învățământ?

În plus, practica milenară a Bisericii este de a respecta firescul vieții, de a respecta, cultural vorbind fiecare popor în parte. De aceea, avem astăzi Biserici naționale, vorbind limbi diferite. Altfel, toate popoarele ar fi trebuit, spre a putea face parte din Biserică să cunoască obligatoriu limba primilor propovăduitori. În acest caz, ar mai fi ajuns Evanghelia la toate neamurile? Ar mai fi atins propovăduirea apostolică marginile pământului? Iată de ce, în cea mai pură prelungire a Cincizecimii, Biserica Ortodoxă Română i-a abordat pe surzi, încă de la început ca și Comunitate distinctă față de cea a auzitorilor, având un limbaj distinct, și nu ca un grup care a fost ignorat.

Traducerea primului *Liturghier* în limbajul mimico-gestual românesc

Traducerea în sine a pus numeroase probleme. Cum să faci o asemenea traducere? Cum să faci din Liturghia Cuvântului Întrupat, Liturghia Semnului Întrupat ? Efortul nostru s-a lovit de unele dificultăți majore care au trebuit rezolvate pe parcurs.

În primul rând, din nou precizăm că este vorba de o acțiune de pionierat. Este pentru prima dată în istoria Ortodoxiei când o carte de cult este tradusă în limbajul mimico-gestual. De asemenea, este pentru prima dată în istoria Comunității Surzilor din România când se efectuează traducerea integrală a unei cărți din limba română în limba semnelor. S-ar putea obiecta că surzii, văzând, au acces la textul scris și deci nu ar mai fi nevoie de o traducere de acest gen și poate nici de slujitori special consacrați. Ei ar putea participa, rațional, la cult urmărind pe text desfășurarea slujbei și citind pentru sine cuvintele preotului, ale corului și ale citețului.

Cu toate acestea, chiar și așa, se simte nevoia unei asistențe speciale individuale pentru ca deficientul de auz să urmărească textul concomitent cu desfășurarea lui, sincronizându-se. În plus, din punct de vedere liturgic, comunicarea surdului nu mai este cu preotul și, sau prin acesta cu Dumnezeu, ci cu eventualul asistent și cu cartea. Cu asistentul, ea va fi minimă, indicativă, dar și cât mai restrânsă ca durată și amploare, cu precauția de a nu deranja ceilalți credincioși participanți. O atare modalitate este inoportună, liturgic vorbind, deoarece participarea aproape impersonală, prin intermediul unei cărți este în deplin dezacord cu caracterul personalist comunitar al cultului ortodox și mai ales al Dumnezeieștii Liturghii. Pe de altă parte, studiile de specialitate demonstrează că doar o mică parte din surzii adulți sau școlarizați dețin o cunoaștere adecvată a limbii auzitorilor în mijlocul cărora trăiesc, în forma ei scrisă și orală. Mijlocul util de vestire a Evangheliei pentru acest *Neam* este limbajul mimico-gestual românesc religios, fapt pentru care recomandăm persoanelor care asistă religios credincioși surzi din fiecare Eparhie, să adopte modalități de comunicare gestuale, plămădite în „vatra” lor de creație, pentru a-i antrena pe surzi în însușirea mesajului Bisericii.

Condiția unei traduceri profesioniste - ca traducătorul să cunoască cât se poate de bine atât limba din care traduce, cât și cea în care traduce - este un truism. Deși folosim zilnic limbajul mimico-gestual de peste un deceniu, trebuie recunoscut că nu dispunem de instrumentarul adecvat pentru a face o analiză lingvistică pertinentă a acestuia. Sub acest aspect, lucrarea este perfectibilă. Ne-am folosit de o schemă desprinsă din firescul lucrurilor, care constă în identificarea participanților la procesul de comunicare, și precizarea raporturilor dintre ele. În acest caz, avem de-a face cu un triunghi cu baza alcătuită din dimensiunea umană a subiecților participanți, preotul și credincioșii, aflați ambii în legătură cu Dumnezeu, situat în vârful acestui triunghi. Subliniem că traducerea am ținut cu tot dinadinsul să fie în limbajul mimico-gestual, așa cum îl percepem și îl concepem în momentul de față. Au existat voci ce considerau că traducerea trebuie să se facă într-un limbaj gestic care să urmeze fidel limba română, adică, de fapt, într-o limbă română gesticulată. Se invocau două argumente: 1. surzii trebuie ridicați din punct de vedere cultural; 2. textul liturghiei fiind sacru, trebuie păstrat intact. Această modalitate de traducere ar fi fost pretabilă pentru persoanele surde capabile de a citi fluent și deci să opereze liber în scheme de gândire conforme limbii române, și, în consecință să poată înțelege logica ce stă în spatele semnelor, care, repetăm, nu este a limbajului semnelor, ci a limbii române vorbite. Însă, ea nu ar fi fost totalmente accesibilă pentru marea masă de surzi, nefiind în măsură a înțelege corect un text scris chiar și transpus în semne (nu tradus). Liturghia, într-adevăr, este sacră, însă textul ei poate suferi, fără a i se aduce nici o știrbire, adaptări în funcție de limba în care este tradus.

Traducerea trebuie să se facă în limbajul mimico-gestual românesc și nu într-o limbă română gesticulată, pentru că ele nu sunt unul și același lucru și, foarte important, surzii, între ei, chiar și cei ce au acces la limba vorbită (prin scris, prin citit, sau prin auz, în cazul celor protezați) nu se folosesc de limba română gesticulată, ci de limbajul mimico-gestual.

Aspecte gramaticale ale limbajului mimico-gestual românesc

În ceea ce privește „*Gramatica*" limbajului mimico-gestual, ca și în limbajul verbal, aceasta posedă subiecte, predicate, precum și adjective sau adverbe care se referă la subiecte sau verbe. Unele substantive și verbe pot avea aceeași formă a mâinii, acestea deosebindu-se doar prin mișcarea mâinii și poziția semnului în cadrul mesajului.

Există mai multe feluri de a forma pluralul substantivelor gesticulate. De pildă se folosește: repetiția gestului, calificatorii (gesturile pentru cuvintele: ***mulți***, ***câțiva***, ***mai mulți***, înainte de a forma gestul pentru substantiv), indicarea persoanelor la care se face referire.

Pentru a înțelege conceptele de timp prezent, trecut și viitor în limbajul gestual cel care le studiază va trebui să se gândească la un spațiu din fața corpului său ca reprezentând timpul prezent. De aceea semnele care se referă la ceva ce se întâmplă în prezent se fac în fața corpului. De pildă, semnele *marcă* pentru timpul acțiunii prezente: ***acum***, ***aici***, ***astăzi***, ***în acest moment*** se realizează cu ambele mâini în fața pieptului. Semnele care se referă la viitor descriu o mișcare a mâinii spre înainte, de îndepărtare de corp, de exemplu, ***mâine***, ***poimâine***, ***în viitor***. În mod similar, semnele care se referă la trecut, ***ieri***, ***alaltăieri***, ***săptămâna trecută*** – sunt însoțite de o mișcare spre înapoi. În afară de aceste timpuri principale nu putem vorbi în limbajul gestual de variații ale acestor timpuri ca în limbajul verbal.

Deși limbajul mimico-gestual este, în principal, „oral", nu lipsesc semnele de punctuație. Astfel, când se pune o întrebare se gesticulează în aer forma semnului întrebării la sfârșitul sau începutul unei propoziții și se mimează o expresie facială întrebătoare, păstrându-se mai mult timp ultimul semn efectuat (care poate fi ***semnul exclamării***, ***al întrebării***, ***două puncte***, ***punct***). Punctuația poate fi folosită mai ales pentru exactitate sau pentru accentuare, când este necesar sau se dorește, dar niciodată în detrimentul expresiei faciale sau a duratei gesturilor. Pauzele impuse de virgulă, punct și virgulă sau punct pot fi transpuse gestual prin semne specifice, fie cu ambele mâini împreunate la nivelul pieptului, fie cu mâna dominantă (stânga sau dreapta) care, aflându-se în forma dactilemei B, cu palma orientată către exterior, arată acțiunea de separare, pauză sau delimitare.

O observație semnificativă în ceea ce privește acest prim demers de realizare a unei gramatici a limbajului mimico-gestual, și mai ales a *Gramaticii* primului Liturghier tradus în topica surzilor, este faptul că în limbajul mimico-gestual față de limbajul verbal, elementele esențiale (sau purtătoare de informație nouă) ale unei secvențe comunicative sunt poziționate la începutul comunicării. Un exemplu evidențiator este chemarea ***Domnului să ne rugăm*** transpusă gestic sub forma ***Noi rugăm pe Domnul*** care, de-a lungul întregii slujbe va fi semnalată nu la sfârșitul enunțului, ci la începutul acestuia.

Fondul lexical gestual religios

O altă problemă a fost fondul lexical religios foarte sărac. Ca un exemplu, semnul ***cruce***, realizat prin însemnarea cu semnul sfintei cruci, era polisemantic, însemnând în funcție de context: ***cruce***, ***duminică***, ***ortodox***, ***sfânt***, ***curat***, etc. Noi ne-am străduit să găsim termeni pentru fiecare noțiune în parte. Îmbogățirea lexicului religios s-a făcut pe două căi:

1. resemantizare unor semne deja existente prin atribuirea unor înțelesuri apropiate ca nuanță de înțelesul de bază. Exemplu: ***curat*** - ***sfânt*** (adjectiv).

2. inovarea unor semne noi pentru noțiunile neacoperite gestic. Exemplu: ***Treime***, ***nume de sfinți***, ***slujbe***, ***veșminte***, ***obiecte și persoane religioase***.

În acest scop, am folosit ca izvoare forma și caracteristicile fizice ale obiectelor concrete, gesturile cultice ale treptelor clerului bisericesc, gesturile specifice pentru anumite slujbe: tipicul ungerilor din rânduiala Sfântului Maslu sau ridicarea darurilor cu sens de ofrandă pentru Dumnezeiasca Liturghie, și ipostaze iconografice.

Cu toate acestea, pentru ca un ***cuvânt-semn*** să poată fi folosit în textul liturghierului, indiferent dacă este cu specific laic sau religios, am considerat că trebuie să îndeplinească următoarele cerințe:

1. să aibă caracteristicile unui semn gestic – propriu limbajului mimico-gestual;
2. să transmită o noțiune teologică, sau să ajute la conturarea unei viziuni teologice;
3. să aibă valoare estetică în sine, în ansamblul frazei, contextului său.

Pentru o exprimare gestică literară, elevată, este necesară o amplitudine coregrafică și respectarea unei minime deontologii:

- gesturile trebuie executate decent și estetic, cât mai clar și expresiv;
- mimica și gestul trebuie executate, pe cât este posibil, simultan cu articularea verbală a cuvântului.

Precizăm că râvna și zelul de a contribui la îmbogățirea lexicului gestual religios din Biserica Ortodoxă România trebuie să poarte girul unei „binecuvântări", a susținerii argumentate, pentru a nu crea gesturi nepotrivite și semne inadecvate. Este evident că nu oricare semn (de factură religioasă sau nu) poate fi folosit în Biserică, la Dumnezeiasca Liturghie. De aceea, semnele preluate din lexicul comun au fost supuse unei selecții atente de metamorfozare pentru ca ansamblul să devină asemenea unei reprezentări de icoane în mișcare. Lucrarea a fost cu atât mai dificilă cu cât eram conștienți că o modificare prea drastică ar fi înstrăinat prea mult textul față de adresanții săi și ar fi fost aproape de neînțeles pentru credincioși. Oricum, termenii religioși suscită curiozitate acestora și, evident, și se impune explicarea lor.

Recomandări cu privire la cadrul oficierii slujbelor pentru persoanele surde

În ceea ce privește spațiul propriu-zis de cult, trebuie menționat faptul că acesta necesită să întrunească anumite condiții pentru o bună vizualizare a mesajului liturgic.

Demersul Bisericii Ortodoxe Române de integrare în cult a persoanelor cu deficiențe de auz și de vorbire nu trebuie înțeles în nici un caz ca o integrare în același spațiu de cult cu persoane auzitoare aparținătoare unei parohii.

Recomandările pastorale privind modul adecvat oficierii unei slujbe pentru persoanele surde implică următoarele:

- configurația spațiului de cult să fie tip navă și cu solee înaltă;
- existența unei catapetesme cu înălțime medie care să permită vizualizarea actelor de cult din Sfântul Altar;
- orientarea spațială a preotului în timpul slujbei să fie către credincioși.

O situație bizară ar fi aceea „a coabitării" credincioșilor surzi în bisericile pentru auzitori și unde pot apărea următoarele inadvertențe:

- perceperea comunicării specifice este împiedicată de catapeteasmă; din acest motiv preotul sau interpretul trebuie să desfășoare actul de cult pe solee; totodată, fără să dorească, gesticulând, atrage atenția persoanelor auzitoare care își întrerup firul rugăciunii;
- persoanele surde, similar cântării omofone de la auzitori, dau răspunsuri cu mâinile, lucru care vădit tulbură atmosfera credincioșilor auzitori;

- în timpul slujbei, surzii, fără să vrea, icnesc în dorința de a verbaliza ceea ce spun cu mâinile, lucru care, de asemenea, deranjează;
- situația cu totul inadecvată ar fi tentativa unui preot auzitor, care sub pretextul cunoașterii limbajului mimico-gestual, să considere posibilă transmiterea simultană, atât vocală cât și gestuală, în timpul oficierii liturgice; dramatismul ar consta în faptul că transmiterea mesajului gestic nu se poate realiza în topica limbii române și, pe deasupra, preotul nu poate îndeplini concomitent atât rolul de păstor pentru auzitori, cât și pentru surzi, pentru că, în mod categoric unii sau alții ar suferi în receptarea și înțelegerea mesajului liturgic.

În privința catapetesmei, modelul de la Biserica *Sfântul Grigorie Palama* a surzilor din Pitești este de urmat și de pus în practică. Catapeteasma este până la brâu, cu uși împărătești și diaconești, cu pictura și sculptură de rigoare. Cea de-a doua componentă a catapetesmei pleacă din tavan în jos, până la o înălțime ce poate permite vizualizarea semnelor executate de preot.

Apoi se adaugă și o dveră pe toată lățimea sfântului Altar care va avea aspectele iconografice canonice.

Biserica pentru surzi, în nici o situație nu este una parohială, ci include persoane care parcurg distanțe mari, atât din mediul rural, cât și cel urban pentru a fi prezente la momentul sfintei Liturghii. Spunem acestea pentru a introduce în discuția noastră aspectele legate de clopot și toacă. Acestea nu își găsesc semnificația, în cazul de față, sub forma lor sonoră. În schimb, odată cu apariția credinciosului surd în biserică, semnalul începutului Sfintei Liturghii se face prin tragerea dverei și un semnal luminos, anume desemnat în conformitate cu cerințele impuse de cultul liturgic.

Sfintele uși împărătești și cele diaconești vor fi întrebuințate conform conform tipicului bisericesc. În schimb, dvera va fi folosită numai în timpul împărtășirii preotului, după semnele ***„Să luăm aminte, Sfintele Sfinților”***.

Locul clopoțelului, existent în cultul ortodox, este luat de un fascicul pulsatoriu de lumină, de o anumită nuanță, proiectat de sus în jos pe sfânta Masă, pentru a semnala, printr-un corespondent luminos de la strana, în întreaga biserică, unele momente specifice din cadrul tipicului bisericesc.

Considerăm că această introducere a acoperit majoritatea aspectelor legate de cultura surzilor, limbajul mimico-gestual și importanța traducerii Liturghierului ortodox pentru această comunitate și avem credința că această lucrare de căpătâi a culturii surzilor va fi primită și naturalizată de acești credincioși.

Această împreună-slujire aduce rod duhovnicesc, mai ales atunci când slujitorii cunosc rânduiala și tipicul, special destinat persoanelor deficiente de auz. Drept aceea îndemnăm pe toți sfințiții slujitori care deservesc pe surzi să se aplece cu râvnă asupra acestor pagini, îmbogățindu-și cunoștințele absolut necesare încât, serviciul divin, să reverse și în sufletele acestor credincioși acea sfântă emoție și să trăiască acea comuniune cu Sfinții și Prea Sfânta Treime, ca cea înfăptuită de Sfânta Biserică pentru credincioșii auzitori.

Rugăm pe Bunul Dumnezeu să răsplătească din darurile Lui, osteneala tuturor și să ajute cu Harul Său la zidirea sufletelor, la luminarea minții și la întărirea voinței tuturor slujitorilor și credincioșilor Sfintei noastre Biserici.

Consilier Eparhial
Pr. lect. univ. dr. Constantin Onu

Biserica Ortodoxă Română, asumându-şi lucrarea de Apostolat a vremurilor noastre, a binecuvântat şi încuviinţat comunicarea şi slujirea în Biserică prin intermediul limbajului specific persoanelor care nu aud.

Din Mila Lui Dumnezeu, în cadrul Arhiepiscopiei Argeşului şi Muscelului, modalitatea de organizare şi funcţionare a asistenţei religioase şi sociale implică, din anul 1996, şi credincioşii cu deficienţe de auz din judeţul Argeş. Activitatea misionară a Sfintei Biserici dreptmăritoare, este realizată în strânsă colaborare cu Asociaţia Natională a Surzilor din România care sprijină demersurile *Centrului Naţional de Pregărire, Catehizare şi Misiune Ortodoxă pentru Deficienţii de Auz din România şi Diaspora*, înfiinţat potrivit Hotărârii Sfântului Sinod nr. 515/1999.

Modul de funcţionare a asistenţei religioase pentru persoanele deficiente de auz se desfăşoară prin catehizare şi prin prezentarea simbolisticii semnelor din limbajul mimico-gestual românesc, precum şi prin oficierea Sfintelor Taine şi a Dumnezeieştilor Liturghii, toate traduse în Limba Semnelor Române, în concordanţă cu *Legea nr. 27 din 2020*.

Biserica Ortodoxă Română prin investirea Cuvântului prin semne, ca şi toată activitatea sa divino-umană, şi-a dezvoltat opera sa caritativ-filantropică şi educaţională, iar în ultimi 27 de ani, cu binecuvântarea Noastră s-a desfăşurat o intensă muncă de cercetare care a creat condiţiile acestei noi forme de slujire în Limba Semnelor Române, devenind o metodă şi o cale de pastoraţie care vine în întâmpinarea credincioşilor surzi şi a cerinţelor acestora actuale. În felul acesta, Biserica devine lucrătoare şi în faţa credincioşilor surzi, realizându-se în acest fel o nouă metodă de catehizare în limba maternă a comunităţii de surzi, oferind în felul acesta bogăţie simbolico-teologică tezaurului cultului ortodox şi artei bisericeşti. Astfel, bucuria şi încântarea credincioşilor cu deficienţe de auz sunt evidente, deoarece până acum nu au avut ocazia de a li se expune învăţătura de credinţă ortodoxă pe înţelesul lor, respectându-li-se topica limbii materne.

Mulţumim Preafericirii Sale, Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, pentru dragostea apostolică cu care s-a aplecat asupra lucrării sociale şi religioase menite să desăvârşeaşcă slujirea şi pentru această nouă categorie de credincioşi ai Bisericii noastre Strămoşeşti, care a adus la înfiinţarea până la această dată a 38 de comunităţi destinate persoanelor cu deficienţe de auz.

Binecuvântăm cu frăţească dragoste această nouă apariţie editorială şi trudă a Părintelui ieromonah Meletie (Conf. univ. dr. Constantin Onu), iar Celui ce prin măreţia puterii Sale, pe toate le-a creat şi însufleţit, laudă şi slăvire îi aducem toţi cinstitorii şi iubitorii de Dumnezeu, toţi preasfinţiţii ierarhi, preacuvioşii monahi şi pusnici, şi preacuvioase monahii şi pustnice, de pe Pământ, cântând: *Lăudat este Domnul Dumnezeul Savaot, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin!*

† CALINIC

Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului

ISBN: 978-606-37-2008-6
ISBN: 978-606-14-1982-1